

עלון 100 - אלול 3 תשפ"א
עלון שומעי לקחו של מורנו הרב יואל שורץ שליט"א
שנת ה'תשפ"א - על חשיבות התקופה

ראש השנה יום המשפט ויום הדין.

"אֲשֶׁרֵי הַעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר פְּנֵיהֶם יִהְיֶה לְכוֹן" (תהלים פ"ט ט"ז) "תְרוּעָה זֶה הַדִּין" (דרשת הרמב"ן לר"ה ראש השנה). יום המשפט לכל באי עולם הוא ביום הראשון של השנה ולא בסופה, הדבר מלמד על חשיבות ההתחלה כיוון שההתחלה היא היסוד לכל ההמשך, בנוסף לזה ישנה חשיבות מיוחדת לכך שיום הדין הוא בתחילת השנה כפי שהדבר בא לידי ביטוי תפילת המוספין של ר"ה "היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים", כיוון שהיום הרת עולם, בו העולם נוצר, לפיכך - היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים.

וצריך להבין את הקשר שבין הדברים, הסבר אחד לכך הוא שהדין אינו רק על העבר אלא גם על העתיד, בוודאי שגם העבר עומד לדין אלא שהעתיד חשוב עוד יותר. ראייה לדבר מדברי המדרש (ב"ר פרשה ח' אות ה') "אמר רבי סימון בשעה שבה הקדוש ברוך הוא לברוא את האדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא", יש ללמוד מדברים אלה כי האדם הועמד לדין טרם נוצר כשאי אפשר היה לדון אותו על העבר שלו, שהרי עדיין לא היה קיים ובהכרח נידון על העתיד, כמו כן בכל שנה ביום הדין.

לפיכך חשיבות רבה יש לתכנית הקבלה לעתיד של האדם, כיון שעיקר הדין הוא על העתיד, אמנם עברו של האדם משפיע על העתיד וחייבים לתקן גם אותו מלבד חיוב התשובה על העבר כיון שהוא משפיע גם על העתיד, שהרי מצווה גוררת מצווה ועבירה גוררת עבירה, מכל מקום הקבלה לעתיד היא מכרעת. הסבר נוסף, בתחילה יש צורך להשתדל בצורה מושלמת כדי שיהיה ראוי לזכות גם במידת הדין ולא רק במידת הרחמים. הפני יהושע וכן בספר אור ישראל מקשה, מדוע ראש השנה יום הדין והמשפט הוא לפני יום התיקון והתשובה יום כיפור, הרי לכאורה מן הראוי היה שתחילה יהיה יום הכיפורים יעשה אדם תשובה ויתקן כל אשר עיוות, ומה שלא יתוקן יועמד לדין? בספר אור ישראל תירץ, שהסדר הזה מלמד כי תחילה צריך האדם להמליך את הקב"ה בראש השנה, ורק לאחר מכן יוכל לזכות לחסד התשובה ביום הכיפורים עי"ש. ונראה לתרץ את שאלתם באופן אחר ומה נלמד יסוד חשוב בעבודת ה', לכתחילה צריך אדם לזכות במידת הדין ולא רק במידת הרחמים, כלומר, ראש השנה איננו רק יום המשפט אלא גם יום הדין בניגוד ליום כיפור שהוא רחמים לפיכך ראש השנה שהוא יום הדין הוא תחילה, דבר זה מתבאר על פי דברי חז"ל מובאים ברש"י בבבא בתורה (בראשית א' א') "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" שם המורה על דין ולא אמר ברא ה' שם הויה המורה על מידת הרחמים, שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במידת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים מידת רחמים ושיתפה למידת הדין והיינו, דכתיב (בראשית ב' ד') "אֲלֶה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם", ספר השל"ה הקדוש ביאר את הדברים, שלכאורה הם תמוהים וכי שייך חלילה אצל הקדוש ברוך הוא עשיה וחרטה, הרי הכל גלוי וידוע לפניו, ואיך אפשר לומר שרצה לברוא כך וחזר ועשה באופן אחר? אומר השל"ה אין כאן נסיון וחזרה ממנו, אלא יש כאן שתי הנהגות של הקדוש ברוך הוא, הנהגה של מידת הדין למי שיכול לעמוד בה, והנהגה של רחמים למי שאינו יכול לעמוד במידת הדין, אלא שלכתחילה צריך האדם להשתדל להיות ראוי לעמוד במידת הדין כי תכלית האדם להשיג בעצמו את שלימותו לבל יקבל נהמא דכיסופא (לחם

דבר חודש בחודשו גליון המאה

בשבח והודאה להשי"ת שזכינו לבוא לגליון המאה, מאה הוא מספר שמסמל שלימות, עם זאת חז"ל אמרו אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למאה ואחת, גם אחרי השלימות מוטל על האדם לראות כיצד הוא ממשיך ומוסיף על השלימות שרכש. ובעזרת ה' שנזכה שהגליון ימשיך עוד שנים רבות, ושמורינו הרב (ר' יואל בן לאה לרפ"ש) יזכה להאריך ימים ושנים בבריאות הגוף והנפש ולזכות את הרבים בתורתו ובחיבוריו. כאן המקום להודות לתלמידי רבינו שיסדו את הגליון ומכחם עד עתה ממשיך הגליון לצאת, ולאחד מתלמידי רבינו שטורח לסדר ולעמד את הגליון, זכות הרבים תלויה בהם, ויזנו לכל טוב.

שנת תשפ"ב. על חשיבות התקופה

"שנת תשפ"ב". פ"ב שנים עברו מפרוץ השואה - ביום שישי י"ז אלול תרצ"ט, ערב שבת כי תבוא שהיא פרשת התוכחה, ובשנה שהיא מוצאי שביעית (שביעית תרצ"ח), השואה נגמרה עם כניעת יפן בשמיטה תש"ה. שמונה ימים אלו שבין י"ז לכ"ד אלול הם שמונה ימים עליהם אמרו חז"ל שבהם הקב"ה ברא עולמות והחריבן כדי לברוא את העולם בכ"ה אלול. הייחס אל השמיטה מעורר אותנו לביאת המשיח, כמושי"כ במוצאי שביעית בן דוד בא, וכפי שאנו רואים מההיסטוריה שמלחמת העולם השנייה התחילה ונגמרה במוצאי שביעית, והח"ח אמר (מובא בלג אליהו שמות עמ' קעב) שיהיו שלוש מלחמות גוג ומגוג, ומלחמת העולם הראשונה והשנייה הם חלק ממלחמת גוג ומגוג, עוד אמר הח"ח, שבשנת השמיטה דנים את העולם מחדש אם יבוא משיח, כמבואר שבמוצאי שביעית בן דוד בא, ועל כן דנים על זה. שנת ה'תשפ"ב 787 בגימטריא "קול השופר הולך" 788 (שמות יט, יט) וְיִהְיֶה קוֹל הַשֹּׁפָר, הוֹלֵךְ וְהִזְקַ מְאוֹד; מִשָּׁה יִדְבֵר, וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֵנוּ בְקוֹל. "והיה ביום ההוא יתקע בשופר" 588 בגימטריא מלחמת גוג ומגוג 588. עם זאת אין לחשוש ולפחד, בזוה"ק מבואר שלא יהיה עוד חורבן אף שחטאו ישראל, והרמב"ן בפרשת תולדות על הבארות (בראשית כו, כ) מבאר ששלשת הבארות שהיו במעשה יצחק והפלישתים, הראשונים רומזים על שני החורבנות, והשלישית שלא רבו עליה רומזת על הבית השלישי שיעשה בלי ריב ומצה. הרי שחורבן שלישי לא יהיה).

גם כתוב במדרש שיר השירים שתהיה מגיפה גדולה לפני ביאת המשיח, וכבר תקופה ארוכה שהקורונה קיימת, ושמה העכשווי הוא דלתא גימטריא 435 שזה גימטריא (עם הכולל) משיח בן דויד.

שביעית בתורה היא בלי י, וזה בגימטריא בדיוק ה'תשפ"ב. רש"י בסנהדרין צ"ח, מפרש את הפסוק (דניאל יב' ז') "וְאֶשְׁמַע אֶת הָאִישׁ לְבוֹשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מוֹפְעֵל לְמִימֵי הַיָּאֵר וְיָרֵם יְמִינוֹ וְשִׁמְאוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וְיִשָּׁבַע בְּחֵי הָעוֹלָם כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְהָצִי וְכִבְלוֹת נִפְצוּ יָד עִם קֹדֶשׁ תִּכְלִינָה כָּל אֲלֹהֵי". כשתכלה תקומתם וחוזק ידיהם שהיתה נפוצה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה, ואחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד. תכלינה - אלו הצרות ויבא משיח, כדאמרינן (דברים לבי לו') "כִּי יָדִין ה' עִמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנַהֵם כִּי יִרְאֶה כִּי אֶזְלַת יָד וְאָפֶם עֲצוֹר וְעִזּוּב". וכעת כח ההרתעה הבטחוני של המדינה ירד, כאשר אינם יכולים לתקוף בסוריה.

כל הרמזים האלו צריכים לעורר אותנו, וגם התפילות ברי"ה ויוהכ"פ צריכים להיות יותר מכל שנה ושנה.

(דרשת הרמב"ן לר"ה), כלומר אשריהם ישראל שיש להם הנהגה מיוחדת של דין. על פי זה נדע עד כמה גדולה עבודת ראש השנה. ואכן בראש השנה בקרבנות היום נאמר "ועשיתם" ובשאר המועדות כולל יום הכיפורים נאמר רק "והקרבתם", לשון ועשיתם נדרש שהאדם צריך לעשות את עצמו שיהיה כקרבן ממש. ולכן גם אנו קוראים פרשת העקידה מלבד הזכות זכות יצחק הקריאה מעוררת אותנו לעשות את עצמנו כקרבן לפני ה'. ואכן כדי לזכות במידת הדין צריך להיות בדרגה גבוהה, רבותינו אומרים (מנחות כ"ט ב'), כאשר משה רבינו ראה בנבואה את רבי עקיבא ואת גדולתו בתורה, צפה גם את סופו ששוקלן את בשרו במקולין, נזדעזע ואמר: רבונו של עולם זו תורה וזו שכרה, אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני. ושמעתי בשם האריז"ל שביאור תשובת הקדוש ברוך הוא למשה היא כך, עלתה לפני במחשבה היינו הרצון לברוא את העולם במידת הדין, ובמידת הדין גם לרבי עקיבא יש עוד להוסיף זיכוך.

אם כן מה עיקר עבודת היום בראש השנה?
מלכויות זכרונות ושופרות

"מלכויות" - תשובה מאהבה, "אמר הקדוש ברוך הוא: אמרו לפני מלכויות כדי שיעלה זכרונכם לפני לרצון. ובמה? בשופר" (ר"ה ט"ז ע"א), עבודת היום היא להמליך את הקדוש ברוך עלינו, היינו להתבונן בגדולת הבורא, ולחזק את יסודי האמונה. אשר לפי בעל ספר העיקרים הם שלושת עיקרי האמונה, **מלכויות** - האמונה במציאות הבורא ובהשגחתו, **זכרונות** - שכר ועונש, **שופרות** - תורה משמים. לאחר חיזוק האמונה יש להגיע אל מדרגת תשובה מאהבה, שבתשובה זו נהפכין גם זדונות לזכויות, ובתשובה זו אין סדר חילוקי כפרה אשר נאמרו בתשובה מיראה, כידוע (עיין מנחת חינוך שס"ח). ובמכתב מאליהו (ח"ב) כתב, יש מי שכופה את רצונו וממילא הוא מתבטל לבורא יתברך וזו עבודה המצטיינת בכפיה עצמית וקבלת עול, אך יש גם המלכת המלך באהבה, שבשעה שממליכים אותו באופן זה אין הלב מרגיש כלל הכרח וכפיה מבחוץ, אלא שעיקר רצונו הוא למלא את רצון המלך וכל הרצונות האחרים בטלים כלפי רצון זה וזוהי בחינת האחדות והאהבה, וזהו גדר אמרו לפני בראש השנה מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, שלא ישאר שום רצון בלב זולת השאיפה למלא רצונו באהבה, ולכן בסוף פסוקי המלכויות בשיאם ותכליתם אנו אומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, פירוש שאנו מכירים את בחינת האחדות הגמורה, כי כל פירוד אף הדק מן הדק, אם גם במחשבת הרצון לבד, פוגם הוא באחדות. עיקר גדר המלכות שעלינו לשאוף אליה בראש השנה היא ההתבטלות כלפי יחודו יתברך באהבה, "ובמה? בשופר" - שופר של מלכויות כיצד? עניינו, הזכרת המלכות, שעל ידי השופר יצייר האדם בלבו את עוצם מלכותו יתברך עד שלא תשאר אף נקודה בלבו שיאחז בה יצר הרע להטותו, וזהו גדר עירובוב השטן המובא בגמרא שמסתתמין דבריו (ר"ה ט"ז ב'), וידוע שקטרוג השטן, היינו עצם הסתת היצר הרע שבלב, בזוהר פנחס (ריש דף ל"א) "רזא דתרועה כמה דכתיב (תהלים פ"ט ט"ז) "תִּרְעַם בְּשִׁבְטֵי בְּרָזָל כִּכְלֵי יוֹצֵר הַתַּנְפָּצִים", פירוש קבלת יסורים באהבה בחינת השמחה ביסורים, להתפלל לפניו יתברך שייסרהו ויענישהו ככל מידת דינו מכיוון שסרח והעווה כל כך לפניו יתברך. ע"כ מדברי הרב דסלר. (מעין הבחינה הזו מצאנו בנחום איש גמזו שקבל עליו יסורים בגלל שהיה עני אחד שביקש ממנו מאכלים ולא הביא לו מיד ומת, וקיבל עליו יסורים, עד שתלמידיו אמרו לו אוי לנו שראינוך בכך, אמר להם אוי לי אם לא ראיתוני בכך,

חסד), וכמו שביאר רמח"ל¹, אם כן ככל שהאדם זוכה בדין ולא ברחמים הרי זה פחות נהמא דכיסופא, לפיכך ראש השנה הוא יום הדין ולכן הוא תחילה, ולאחר מכן יום הכיפורים שבו מתנהג הקב"ה במידת החסד, כיוון שכך, בראש השנה נחתמין צדיקים גמורים שיכולים לעמוד במידת הדין לחיים, וכן רשעים גמורים שאין להם קיום גם על ידי מידת הרחמים נחתמים לאלתר למיתה, והבינונים תלויים ועומדים עד יום הכיפורים שהוא יום הרחמים הניתן למי שאינו יכול לעמוד במידת הדין.

לפי האמור שראש השנה הוא יום הדין ולא רחמים, מובן מדוע אין מזכירין בו וידוי, כדי למנוע קטרוג על ידי הזכרת החטא, (מלבד בעת התקיעות למנהג האריז"ל שאז הקדוש ברוך הוא עובר מכסא דין ויושב על כסא רחמים), כיוון שהתשובה הרגילה אין לה קיום אלא במידת הרחמים ולא במידת הדין.

כמו שנתבאר בדברי הרמח"ל בספרו מסילת ישרים (פרק ד') "הנה באמת איך יתקן האדם את אשר עיוות והחטא כבר נעשה? הרי שרצח האדם את חברו הרי שנאף איך יוכל לתקן הדבר הזה? היוכל להסיר את המעשה העשוי מן המציאות? אמנם מידת הרחמים היא הנותנת ההיפך שהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרטת הנדר ממש שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא, ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו הנה עקירת הדבר מרצונו יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו, והוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו' ז') "וַיִּזְעַע עַל פִּי יְיָ אֱמָר הִנֵּה נִגַּע זֶה עַל שְׁפָתַי וְסֵר עֲוֹנִי וְהִטָּאתִי תִכְפֹּר" שהעוון סר ממש מהמציאות ונעקר, במה שעכשיו מצטער ומתנחם על שהיה למפרע, וזה חסד ודאי שאינה משורת הדין אך על כל פנים הנה הוא חסד שאינו מכחיש את הדין לגמרי, שהרי יש צד לתלות בו שתחת הרצון שנתרצה בחטא וההנאה שנהנה ממנו בא עתה הנחמה והצער".

ראיה ליסוד הנ"ל, רבותינו אמרו (יבמות קכ"א ב') (תהלים נ"ג) "יְבֹא אֶ-יְהִינּוּ וְאֵל יַחֲרֵשׁ אֶשׁ לִפְנֵינוּ וְסָבִיבוּ נִשְׁעָרָה מִאֲדָם" - מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם חסידיו כחוט השערה", ולכאורה הדבר תמוה, וכי משום שהוא צדיק יפסיד וידקדקו עמו יותר מאשר עם שאר אדם? אולם לפי האמור, ניחא הצדיק יכול לעמוד במידת הדין, לכן מדקדקין עמו יותר כדי שיזכה גם לפי מידת הדין ולא רק לפי מידת החסד והרחמים, כמו כן אמרו רבותינו (ר"ה י"ז, ב) "רב הונא רמי כתיב (תהלים קמ"ז י"ז) "צִדִּיק ה' בְּכָל דְרָבְיוֹ וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו". בתחלה צדיק ולבסוף חסיד צדיק וחסיד", כלומר, הדברים סותרים זה את זה, צדיק זה במשפט וחסד זה לפניו משורת הדין? ועונה הגמרא, בתחילה צדיק, וכשרואה שאין העולם מתקיים, אז - וחסיד, הוא נכנס לפניו משורת הדין. על פי זה נתבאר גם כוונת הגמרא שמעו אבירי לב הרחוקים מצדקה שכל העולם ניזון בצדקה (מתנת חנם, כצדקה לעני) והם הצדיקים ניזונים בזרוע, כלומר, הם ראויים לקבל במידת הדין.

על פי הדברים האלו יובנו גם דברי הזוהר שמבאר כי שני ימי ראש השנה הם ימי דין, יום ראשון הוא דינא קשיא ויום השני הוא דינא רפיא, היינו ביום הראשון הדין הוא דין גמור וביום השני הוא דינא רפיא, רפה, למי שיכול לזכות רק במידת הדין שאינו דין גמור.

וענין זה הוא דבר מיוחד לישראל, ככתוב (תהלים פ"ט ט"ז) "אֲשֶׁרֵי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאֹר פְּנִיָה יְהִלְכוּ" (והרי כמה יודעים להריע ואוי להם ואוי למזלם, אלא "תרועה זה הדין")

לשאוף לשלימות המלאה. גם מי שאינו ראוי עדיין להנהגת מידת הדין צריך לשאוף להגיע אליה.

¹ גם דברי הרמח"ל בתחילת מסילת ישרים "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה" מלמדות אותנו שהאדם כבר בהתחלה צריך

תורה" נבחר להיות משקל נגד למילה קולטורה = תרבות בלע"ז. רוב תלמידי הישיבה באותה עת היו בוגרי בית ספר חורב או מבתיים אירופאים שרצו לחזק את ילדיהם ביהדות, אך לא היה לנגד עיניהם לעשותם בני תורה. גם היו חברים בתנועות נוער אשר היו מעורבות, כי כך היה פני הנוער שממנו נוסדו מרכזי התורה של דורנו. מהישיבה הזו גם יצאו מייסדי הקיבוצים שעלבים ונתיבה [היום: יד בנימין]. אשר באו לישיבה כדי להתחזק ביהדות, והיה זה רק לתקופה קצרה בלבד. גם אני לא חשבתי להתמיד בלימוד בישיבה, אלא ללכת אחר כך לצבא, ולמרות זאת כששאלו אותי חברים, כמה זמן אני חושב להיות בישיבה, אמרתי עד הצבא! התפלאו, איזה צדיק... כל כך הרבה זמן?! כי אפילו לימוד של שלוש שנים בישיבה היה לא דבר נפוץ.

גם בישיבות אחרות המצב היה קשה מאד, אם בין בוגרי ישיבת עץ חיים נשארו במחזור כמה שומרי תורה היה זה חידוש, כי בכל מחזור רק בודדים נשארו כאלה באותה תקופה.

עם מצב כזה התמודד המשגיח, והיה צריך הרבה עבודה כדי לחשל את הבחורים, לרכוש השקפה נכונה על המדינה החדשה ועל הצבא, בישיבה אמנם לא חגגו את יום העצמאות אבל כמו ברוב הישיבות אז לא אמרו תחנון באותו יום, וההשקפה לא היתה חדה וברורה כהיום.

המשגיח ניצל את העובדה שאנו נשלחנו להתמודד עם השלטון החילוני שהעביר את העולים על דתם, ונסענו בקבוצות של שניים שניים לשבתות למקומות שבהם הובאו העולים, ולפעמים נאלצנו ללבוש "כובע טמבל" כדי שלא ירגישו שאנו דתיים ולא יפגעו בנו המדריכים החילוניים. והסביר לנו לאור זה את הבעייתיות והיחס אל המדינה וראשיה.

כאשר עוררו את הציבור אז לתרום ל"קרן המגן" שהיתה קרן מיוחדת לרכישת נשק, כאשר רוסיה החלה לחמש את מצרים, עסקתי בזה, והמשגיח גער בי שלא רצוי שנעסוק בדברים מחוץ ללימוד בישיבה.

אז הרבנים המליצו לבחורים שיקראו את כותרות העיתונים כדי שהוריהם לא יחשבו עליהם כאילו הם מנותקים מהחיים, אף המשגיח הקפיד להתעדכן בנעשה ובאותם ימים היו שיחות ללמד אותנו כיצד להתייחס לסובב, והוא ניצל דוגמאות שאירעו ברחוב החילוני, כמו שחברות הביטוח סירבו לבטח נוער ישראלי חילוני, כי הרבה מהם הצהירו על אבדן מצלמות באופן שהיה ברור שזו רק דרך לבקש כסף שאינו מגיע להם, או על התנהגות ברחוב כאשר קבוצת הכדורגל ביתר ירושלים עלתה לליגה הראשונה, או על התרגשות של תייר נכרי בהגיעו לפני הר סיני, וכאלה דברים שמשכו את ליבם של אותו נוער שהושפע מהסובב, להבין כיצד יש להתייחס לכל מה שהעולם החיצוני עלול לקרוץ. דרך כך הוא לימד עד כמה כל אותם דברים שבתחילה היו נראים חשובים הוכחו כדברי הבל.

גם כשהגיע זמן הגיוס, ר' גדליה שכנע את הבחורים לא להתגייס, ובכך שאם ישארו ללימוד בישיבה יתרמו יותר לעם ישראל (בזמן ההוא לא ענין התועלת האישית עמדה לנגד עיני בני הדור אלא אידיאלים, ולכן היה צורך לפרט על הרגשות הפטריטיים).

ואכן ר' גדליה הציל רבים, ועשה מהם תלמידי חכמים מובהקים שרבים מהם היו מרביצי תורה חשובים מאוד.

קול תורה היתה הישיבה הראשונה שלמדו בה בעברית (חוץ מפורת יוסף שהיתה בשיטת לימוד שונה) כך היא משכה חוגים שלא היו שייכים לישיבות הרגילות - ביניהם בני עדות המזרח שהאידיש אינו שגור בפייהם, וגם את החוגים הבעלי בתים שכבר דיברו בביתם רק בעברית, והישיבה אכן קירבה אותם לגדול בתורה ויראה וחלק מראשי הישיבות של עדות המזרח הם חניכי קול תורה. הגה"צ הרב דן סגל, סיפר ליד מיטת המשגיח, כיצד הגיע לישיבה לבוש מכנסיים קצרות וכיצד המשגיח השפיע עליו. (אחיו שלמד רק בפונביז' ושלא

כלומר הוא קיבל על עצמו מידת הדין, ולכן אמר אוי לי אם לא היה לי קבלת מידת הדין).

זכרונות – לזכור ולחיות את התפקיד המוטל עליו, (לזכור את העקידה - מעשי האבות - ולשאוף להיות כמותם, מעין האמור בתנא דבי אליהו: שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב).

שופרות – זכרון עקידת יצחק, כלומר, קבלת מסירות נפש למען ה'. כמו שכתב רבינו סעדיה גאון שאחד הטעמים למצוות שופר הוא: "להזכירנו עקידת יצחק שמסר נפשו לשמים, וכן אנחנו נקבל על עצמנו למסור נפשנו על קדושת שמו ויעלה זכרוננו לפניו לטובה". הרי שעל ידי קבלת מסירות נפש אנו נזכרים לפניו.

ביום צום גדליה

היארציית של רבי גדליה אייזמן זצ"ל משגיח של ישיבת קול תורה במשך עשרות שנים, בדור של מבוכה.

בצום גדליה שנת תשע"ב נפטר מורי ורבי הצדיק הרב גדליה אייזמן זצ"ל, אחר 101 שנות חיים שהיו מלאות וגדושות בעשיה של עבודת ה' עצמית ועבודה חינוכית מקיפה בישיבת קול תורה, בהם העמיד תלמידים רבים מהם גדולי תורה ויראה בעלי מוסר ראשי ישיבה, משגיחים רוחניים, רבנים ובעלי בתים תורניים. בתקופה של מבוכה רבה, כפי שנבאר.

מן הראוי לציין שפטירתו היתה ביום צום גדליה, ונראה, שיש דמיון בינו לגדליה בן אחיקם, ששניהם באו בדור שאחרי חורבן להקים ולשקם את שארית הפלטה. דבר שני הראוי לציון היא העובדה - שלמרות שהוא פרש כבר לפני כשלושים שנה מפעילות השגחה ואמירת שיחות ובכל זאת, ליוו אותו למנוחות אלפים רבים מאד - אשר רובם לא הכירו אותו באופן אישי ולא נהנו מחכמתו, אך כבר נאמר על עם ישראל: (פסחים ס"א א') "אם לא נביאים הן בני נביאים הן" ומכירים את הנחוץ לדעת ובמיוחד בעניין כבוד לגדולי ישראל - כי נפש האומה חשה בגדולת האישים הגדולים שלה. וכבר נאמר: "כל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו", ולהפך", כל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו" ומן הראוי להוסיף את האמור בשם החפץ חיים ששאל, מה הרוויח בורח הכבוד יותר ממי שרדף אחריו, הרי לשניהם קורה אותו הדבר, זה משום שהכבוד ברח ממנו, וזה משום שהוא ברח מן הכבוד? והוא ענה: בא יום שזה מפסיק לרדוף וזה מפסיק לברוח, זה הוא יום המיתה ואז הכבוד תופס את הבורח ממנו, כך היה כאן בהלוויה הגדולה שהיתה למרות הזמן הקצר בו הודיעו על ההלוויה בכל זאת באו בני התורה בהמוניהם. זה מוכיח על כי בריחתו מכבוד כל ימיו היתה אמתית. הוא תמיד הקפיד לא לבלוט, אפילו מלבשו היה כשל אדם פשוט, לא לבש איצטלא דרבנן (פראק) רק מעיל קצר שצבעו אף היה שונה מצבע המכנסיים, וחולצה כחולה (אשר בימינו כבר לא נהוג ללבוש אצל בני תורה, ולא כבעבר, שהיתה זו גם לבני התורה - חולצה יומיומית). על גדלותו בחינוך, תעיד העובדה שבאתי לישיבת פונביז', להירשם כדי ללמוד שם, אמר לי המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל: למה לעבור לפונביז' אם יש לכם בקול תורה את הרב גדליה!

לזכותו של ר' גדליה יש לזקוף את בניית חלק חשוב מעולם התורה של ימינו, בהיותו משגיח בישיבת קול תורה שהיתה אז מגדלור לדור ששררה בו מבוכה רבה, מרכזי התורה שנהרסו בשואה עדיין לא שוקמו ולא היו מקומות תורה רבים, אחר הקמת המדינה היתה מבוכה נוספת, מדינת ישראל שראשיה היו רחוקים מיהדות ואף התנכלו לדת, במיוחד עקרו את היהדות מהעולים מארצות האיסלם, המחותרות סחפו את מיטב הנוער - אם לא להשתתף בהן בפועל, אז לפחות להעריך אותן. גם התרבות החילונית השפיעה רבות עלינו, וכמעט לא היה ילד שלא הכיר את שחקני הכדור רגל המפורסמים. [נדמה שאמרו שהשם "קול

כמותו שלמד תחילה בקול תורה לא זכה ואירע לו מה שאירע, אני סבור כי יתכן כל הדבר האיום הזה נמנע אילו קיבל את החינוך המיוחד של המשגיח) תלמידי קול תורה בלטו בקרב התלמידים האחרים בישיבות שעברו לשם בחינוך שהיה להם שמקורו היה בישיבה.

המשגיח מסר את נפשו לתלמידיו בישיבה לחנכם, ולדאוג לטובתם עד כדי כך שידוע היה לנו הסיפור שפעם אחת הוא הוצרך לנסוע לחוץ לעיר, תוך כדי נסיעה, הוא הרגיש שהוא יכול לעזור לאחד התלמידים בעצה. כנראה שהיה הדבר חשוב במיוחד, הוא ירד באמצע הדרך וחזר לטפל באותו בחור ולא דחה את הדבר לאחר מכן.

גם הקפדתו על סדרי הישיבה אז, היו מיוחדים בדיוקם, וזה התחיל בו, הוא הגיע לישיבה גם כשקדח מחוס גבוה, גם במלחמת השחרור כשירושלים הופגזה, הדבר לא מנע ממנו להגיע לישיבה, תוך כדי הכרה ששלוחי מצוה אינם ניוזקים לא בהליכתם ולא בחזרתם. סיפר הגאון רבי יהודה עדס: שהמשגיח החשיב כל כך את סדרי הישיבה, עד שאמר לו שלא נח לו מה שהוא מאחר לסדרי הישיבה, למרות שלמד עם אביו שהיה ת"ח גדול.

עוד לימדנו המשגיח -עד כמה חשוב הוא כל רגע, בכניסה לבית המדרש הוא עמד עם השעון והעיר למאחרים ולמדנו כך, כי אך רגע אחד הוא בעל משמעות. גם זה היה החינוך בקלם, לכך נוצל מוצאי השבת בקיץ שהיה יוצא שם מאוחר מאד, ולכן אחר מעריב מיד הלכו לישון, אך לפני כן היה סדר לימודים של חמש דקות. והיה זה לא לימוד ארעי אלא הכל התיישבו בצורה כזו כאילו סדר שלם לפניהם.

והוא היה דוגמה לכך, וחינך אותנו גם כן, ולכן מי שאיחר לסדר אפילו דקה כך נקרא היה מאחר, והרבה פעמים הוא העיר לו על כך.

על עבודתו הפנימית כבר כתבנו למעלה, כי הקפיד מאד שלבושו לא יסגיר אותו, וגם תפילתו היתה נראית נינוחה ולא ניכרת כלפי חוץ. אחד התלמידים שהיה קרוב אליו בחן אותו בתפילת שמונה עשרה של ראש השנה שהוא עמד כמעט ללא נוע, אך לעומת זאת הוא שם לב, כי היתה לידו שלולית של דמעות! כיון שכך, בתחילה כשעדיין הוצאת ציציות בחוץ היתה דבר חדש, הוא הורה לתלמיד אחד שלא יוציא אותן החוצה. כנראה שאצל אותו תלמיד היה ניכר שזו היא רק פעולה חיצונית ללא התכלית ההלכתית. אנו נהגנו אז בישיבה, לכרוך את הציצית סביב לחגורה כך שהיתה גם בחוץ, וגם לא בלטה מדי.

הוא דאג להסתיר את גדלותו בתורה, בתחילה היה מדבר עם התלמידים בלימוד, והוא היה בקי בתורת רבו רבי ברוך בער ליבוביץ. זצ"ל בעל ברכת שמואל, והיה מבאר את דבריו ממש קילורין לעיניים, אך כעבור זמן, מנע את עצמו מלדבר בלימוד בישיבה וזאת להסתיר את כוחו בתורה. ואולי היה זה בעיקר כשראש הישיבה היה הגרשיז אויערבך, ורצה שלא יהיו שני מלכים בכתר אחד, כך נשמרה חלוקה ברורה בתפקידים.

השיחות: שיחותיו המוסריות בישיבה, היו פרי עמל ומלא חידושים בביאור דברי חז"ל ובעלי השפעה מוסרית, העיד עליו הגרשיז אויערבך שהוא לא היה חוזר על אותה שיחה פעם נוספת ותמיד חידש.

תלמיד לרבו: היה הולך לשמוע את שיחות המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין, ויושב יחד עם הצדיק רבי בנימין זילבר לפני רבו, בכל השיחות שהיו בזמן שהמשגיח עוד היה בירושלים, לאחר שהמשגיח עבר לכהן בישיבת פונביז' הוא היה נוסע אליו מדי פעם, ושמענו, כי רבים מהמכתבים שבספר אור יחזקאל היו מכוונים אליו.

דרך עבודתו: עבד על עיקרי הדברים הרוחניים הפנימיים, והתנגד לחומרות מיוחדות שלא הכל נהגו בהן. כנראה, חשש, כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמותו שלמד תחילה בקול תורה לא זכה ואירע לו מה שאירע, אני סבור כי יתכן כל הדבר האיום הזה נמנע אילו קיבל את החינוך המיוחד של המשגיח) תלמידי קול תורה בלטו בקרב התלמידים האחרים בישיבות שעברו לשם בחינוך שהיה להם שמקורו היה בישיבה.

המשגיח מסר את נפשו לתלמידיו בישיבה לחנכם, ולדאוג לטובתם עד כדי כך שידוע היה לנו הסיפור שפעם אחת הוא הוצרך לנסוע לחוץ לעיר, תוך כדי נסיעה, הוא הרגיש שהוא יכול לעזור לאחד התלמידים בעצה. כנראה שהיה הדבר חשוב במיוחד, הוא ירד באמצע הדרך וחזר לטפל באותו בחור ולא דחה את הדבר לאחר מכן.

גם הקפדתו על סדרי הישיבה אז, היו מיוחדים בדיוקם, וזה התחיל בו, הוא הגיע לישיבה גם כשקדח מחוס גבוה, גם במלחמת השחרור כשירושלים הופגזה, הדבר לא מנע ממנו להגיע לישיבה, תוך כדי הכרה ששלוחי מצוה אינם ניוזקים לא בהליכתם ולא בחזרתם. סיפר הגאון רבי יהודה עדס: שהמשגיח החשיב כל כך את סדרי הישיבה, עד שאמר לו שלא נח לו מה שהוא מאחר לסדרי הישיבה, למרות שלמד עם אביו שהיה ת"ח גדול.

עוד לימדנו המשגיח -עד כמה חשוב הוא כל רגע, בכניסה לבית המדרש הוא עמד עם השעון והעיר למאחרים ולמדנו כך, כי אך רגע אחד הוא בעל משמעות. גם זה היה החינוך בקלם, לכך נוצל מוצאי השבת בקיץ שהיה יוצא שם מאוחר מאד, ולכן אחר מעריב מיד הלכו לישון, אך לפני כן היה סדר לימודים של חמש דקות. והיה זה לא לימוד ארעי אלא הכל התיישבו בצורה כזו כאילו סדר שלם לפניהם.

והוא היה דוגמה לכך, וחינך אותנו גם כן, ולכן מי שאיחר לסדר אפילו דקה כך נקרא היה מאחר, והרבה פעמים הוא העיר לו על כך.

על עבודתו הפנימית כבר כתבנו למעלה, כי הקפיד מאד שלבושו לא יסגיר אותו, וגם תפילתו היתה נראית נינוחה ולא ניכרת כלפי חוץ. אחד התלמידים שהיה קרוב אליו בחן אותו בתפילת שמונה עשרה של ראש השנה שהוא עמד כמעט ללא נוע, אך לעומת זאת הוא שם לב, כי היתה לידו שלולית של דמעות! כיון שכך, בתחילה כשעדיין הוצאת ציציות בחוץ היתה דבר חדש, הוא הורה לתלמיד אחד שלא יוציא אותן החוצה. כנראה שאצל אותו תלמיד היה ניכר שזו היא רק פעולה חיצונית ללא התכלית ההלכתית. אנו נהגנו אז בישיבה, לכרוך את הציצית סביב לחגורה כך שהיתה גם בחוץ, וגם לא בלטה מדי.

הוא דאג להסתיר את גדלותו בתורה, בתחילה היה מדבר עם התלמידים בלימוד, והוא היה בקי בתורת רבו רבי ברוך בער ליבוביץ. זצ"ל בעל ברכת שמואל, והיה מבאר את דבריו ממש קילורין לעיניים, אך כעבור זמן, מנע את עצמו מלדבר בלימוד בישיבה וזאת להסתיר את כוחו בתורה. ואולי היה זה בעיקר כשראש הישיבה היה הגרשיז אויערבך, ורצה שלא יהיו שני מלכים בכתר אחד, כך נשמרה חלוקה ברורה בתפקידים.

השיחות: שיחותיו המוסריות בישיבה, היו פרי עמל ומלא חידושים בביאור דברי חז"ל ובעלי השפעה מוסרית, העיד עליו הגרשיז אויערבך שהוא לא היה חוזר על אותה שיחה פעם נוספת ותמיד חידש.

תלמיד לרבו: היה הולך לשמוע את שיחות המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין, ויושב יחד עם הצדיק רבי בנימין זילבר לפני רבו, בכל השיחות שהיו בזמן שהמשגיח עוד היה בירושלים, לאחר שהמשגיח עבר לכהן בישיבת פונביז' הוא היה נוסע אליו מדי פעם, ושמענו, כי רבים מהמכתבים שבספר אור יחזקאל היו מכוונים אליו.

דרך עבודתו: עבד על עיקרי הדברים הרוחניים הפנימיים, והתנגד לחומרות מיוחדות שלא הכל נהגו בהן. כנראה, חשש, כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש

כמו שהוכחו הדברים, שמי שנתפס לזה מרגיש